

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
Кафедра фінансів і кредиту

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи,
проф. Гаврилюк С. В.

2014 р.

“ Національний банк і грошово-кредитна політика”

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
підготовки магістра
спеціальності 8.03050801 “ ф і н а н с и і кредит”

Луцьк – 2014

Робоча програма навчальної дисципліни «Національний банк і грошово-кредитна політика» для студентів спеціальності 8.03050801 фінанси і кредит. – 1 вересня 2013 р. – 19 с.

Розробник: к.е.н., доц.

Рудик Н.І.

Рецензент: к.е.н., доц.

Левицький В. В.

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри фінансів і кредиту протокол № 1 від 5 вересня 2013 р.

Завідувач кафедри к.е.н., доц.

Грудзевич І.Т.

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією інституту економіки та менеджменту

протокол № 4 від 4 грудня 2013 р.

Голова науково-методичної комісії
Інституту економіки та менеджменту, к.е.н., доцент

Бегун С.І.

Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету

протокол № ____ від ____ . ____ . 20 р.

ВСТУП

Робоча програма навчальної дисципліни «Національний банк і грошово-кредитна політика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 8.03050801 «фінанси і кредит»

Предмет: система грошово-кредитних відносин у суспільстві, роль центрального банку та закономірності його розвитку.

Міждисциплінарні зв'язки:

Основою вивчення предмету «Національний банк і грошово-кредитна політика» являються функціональні економічні науки (розміщення продуктивних сил, прогнозування та державне регулювання економіки, облік і аудит, статистику, фінанси, міжнародна економіка, та ін.); галузеві економічні науки (економіка національного господарства, транспорту, будівництва, сільського господарства тощо). Він пов'язаний з політекономією; міжнародними економічними відносинами та валютно-фінансовими відносинами; фінансами підприємства; економічним аналізом; основами планування і макроекономічного прогнозування та іншими дисциплінами.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістовних модулів:**

Модуль I – . Основи діяльності центральних банків

Модуль II – Регулювання центральним банком діяльності банківської системи

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 1,5	0501 - Економіка та підприємництво	вибіркова
Модулів - 3	8.03050801 фінанси і кредит	Рік підготовки: 5
Змістових модулів – 2		Семестр: 2
ІНДЗ: є		Лекції : 12 год.
Загальна кількість годин: 44		Практичні (семінари) : 8 год.
Тижневих годин: аудиторних: 4 самостійної роботи: 2 індивідуальної роботи: 1	магістр	Самостійна робота: 18 год.
		Індивідуальна робота: 6 год.
		Форма контролю: <u>залік</u>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Основною **метою** викладання дисципліни «Національний банк і грошово-кредитна політика» є формування у майбутніх фахівців розуміння системи грошово-кредитних відносин, об'єктивних законів, принципів, методів та форм її розвитку та регулювання; набуття практичних навичок щодо застосування понять, категорій, методів та

інструментів сучасної грошово-кредитної системи та функціонування Національного банку.

Завдання курсу: опанування студентами знань щодо закономірностей функціонування грошово-кредитних відносин в умовах сучасного суспільного відтворення, а саме: закономірностей грошово-кредитного обігу в умовах ринкового господарства; принципів та форм організації сучасної грошово-кредитної системи; особливостей вітчизняної та зарубіжних ринкових моделей грошей і кредиту; характеристики ринку позичкових капіталів, грошового обігу, банків та банківської діяльності; функціонуванню спеціалізованих небанківських інститутів; сутності методів, принципів та інструментів грошово-кредитної політики, діяльності Національного банку та ін.

В результаті вивчення цього курсу студент повинен **знати:**

- Походження та основні напрямки діяльності центральних банків;
- Основні принципи та функції Національного банку України;
- Особливості кредитно-розрахункового обслуговування комерційних банків;
- Процес емісії готівки і регулювання готівкового грошового обороту;
- Особливості здійснення регулювання діяльності комерційних банків;
- Здійснення банківського нагляду;
- Здійснення валютного регулювання і контролю та грошово-кредитної політики;

В результаті вивчення цього курсу студент повинен **вміти:**

- оперувати термінологічним апаратом;
- розв'язувати відповідні завдання;
- розробляти і практично застосовувати кредитні операції;
- практично проходити всі стадії кредитного процесу;
- розрізняти та організовувати операції банку щодо формування фінансових ресурсів та їх розміщення;
- аналізувати діяльність банків та банківської системи;
- здійснювати різноманітні банківські операції;
- аналізувати макро та мікроекономічний зв'язок кредитування та розвитку економіки, тощо.

Курс містить 1,5 кредити та 44 години.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи діяльності центральних банків

Тема 1. Походження та основні напрямки діяльності центральних банків

Основні етапи розвитку центральних банків. Причини виникнення центральних банків. Шляхи виникнення центральних банків. Дворівнева банківська система. Призначення центральних банків та загальна характеристика їхнього статусу. Роль емісійного банку. Статус центрального банку. Ранжування центральних банків окремих країн за рівнем автономії. Незалежність центрального банку від уряду. Політична незалежність. Економічна незалежність. Фактори незалежності. Призначення голови та директорів центрального банку. Додаткові умови щодо призначення директорів центральних банків. Терміни, на які призначаються керівники центральних банків. Порядок звільнення голови центрального банку в окремих країнах. Індекси незалежності центральних банків та рівні інфляції в деяких країнах.

Цілі діяльності центральних банків. Обмеження на кредитування уряду. Форма власності центральних банків окремих країн світу. Структура, порядок формування та повноваження органів управління грошово-кредитною політикою окремих країн. Функції центрального банку Регулятивна, контрольна та обслуговувальна. функції.

Тема 2. Національний банк України – центральний банк держави.

Основні етапи становлення НБУ. Правовий статус сфери дій НБУ. Незалежність Національного банку. Організаційно-правові засади діяльності Національного банку.

Функції НБУ. Структура і керівні органи НБУ. Система Національного банку. Філії (територіальні управління) Національного банку. Структура центрального апарату НБУ. Керівні органи НБУ. Рада НБУ. Голова Ради Національного банку. Правління Національного банку. Повноваження Правління Національного банку України. Фінансове забезпечення діяльності НБУ. Джерела формування майна Національного банку. Доходи і витрати Національного банку України. Розподіл прибутків центральних банків окремих країн. Основні завдання та права територіальних управлінь НБУ. Функції та права територіальних управлінь.

Тема 3. Емісія готівки і регулювання готівкового грошового обороту

Емісія банкнот і роль НБУ в організації готівкового обігу. Емісія грошей. Мета емісії (пасивна, активна). Технічний бік емісії. Економічний бік емісії. Основні функції, що їх виконує емісія грошей. Повноваження Національного банку щодо організації та регулювання готівкового грошового обігу в державі. Організація готівкового обігу на підприємствах і в організаціях. Основні принципи організації обороту готівки суб'єктами господарювання. Контроль за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою. Штрафні санкції згідно з чинним законодавством України за порушення касових операцій. Видаткові, прибуткові, розмінні каси, каси перерахунку та відповідні сховища для зберігання цінностей. Емісійно-касова робота установ НБУ. Резервні фонди банкнот і монет у Центральному сховищі. Територіальні управління й установи Національного банку України. Забезпечення банків зразками банкнот національної валюти та їх зберігання. Вимоги щодо формування та пакування банкнот (монет) національної валюти. Організація виготовлення, випуску в обіг і реалізація пам'ятних та ювілейних монет України. Правила визначення платіжності банкнот і монет Національного банку України. Придатні до обігу банкноти і монети. Непридатні до обігу банкноти і монети. Фальшиві банкноти і монети. Перероблені банкноти Повноваження НБУ щодо прогнозування готівкового обігу і касових оборотів банків. Прогноз касових оборотів. Призначенням прогнозів касових оборотів. Прогнозування готівкового обігу. Касові заявки. Джерела надходжень готівки та напрямки її видачі. Емісійний результат. Складання прогнозного розрахунку касових оборотів з видачі на виплати, пов'язані з оплатою праці. Складання прогнозного розрахунку касових оборотів із видачі на виплату пенсій, допомоги і страхових відшкодувань. Складання прогнозного розрахунку касових оборотів із надходжень від підприємств поштового зв'язку і видачі підкріплень цим підприємствам. Складання прогнозного розрахунку за іншими статтями надходжень та видачі готівки.

Тема 4. Кредитно-розрахункове обслуговування комерційних банків

Сутність і види кредитування центральним банком діяльності комерційних банків. Кредитор в останній інстанції. Рефінансування банків. Економічна сутність кредитів рефінансування центрального банку на макроекономічному рівні та мікроекономічному рівні. Операцій з рефінансування банків. Постійно діюча лінія рефінансування для надання банкам кредитів овернайт. Операції прямого РЕПО. Депозитні операції. Емісія депозитних сертифікатів Національного банку. Операції зворотного РЕПО. Операції на відкритому ринку з державними цінними паперами. Вимоги НБУ до банків при здійсненні рефінансування. Види забезпечення кредитів рефінансування. Кредити овернайт під забезпечення державними цінними паперами та без забезпечення (бланковий).

Генеральний кредитний договір про надання Національним банком через лінію

рефінансування кредитів овернайт. Тендер із підтримання ліквідності банків. Кількісний тендер. Процентний тендер. Відкрите РЕПО. Строкове репо. Процентний дохід за операціями РЕПО. Процентні витрати. Порядок проведення операцій прямого РЕПО. Ціна купівлі. Ціна зворотної купівлі. Порядок проведення операцій зворотного РЕПО. Варіанти надання стабілізаційного кредиту комерційним банкам. Депозитний сертифікат Національного банку. Система кількісного обліку СЕРТИФ. Номінальна вартість депозитного сертифіката. Дата випуску депозитного сертифіката. Дата погашення депозитного сертифіката. Процентна ставка (процентна плата) за депозитний сертифікат. Операції з купівлі (продажу) державних цінних паперів на відкритому ринку. Економічна сутність і класифікація міжбанківських розрахунків. Міжбанківські розрахунки. Роль центрального банку в організації міжбанківських розрахунків. Завдання центрального банку при організації платіжної системи. Розрахунки через організацію двосторонніх кореспондентських відносин. Кореспондентські відносини з відкриттям кореспондентського рахунку. Банки-кореспонденти. Кореспондентський рахунок. Авізо. Розрахунки з використанням спеціалізованих розрахункових установ і мереж (клірингових установ). Нетто-розрахунки. Кліринг. Міжбанківський кліринг. Внутрішньобанківський кліринг. Міжбанківський кліринг. Види клірингу за способом проведення. Кліринг через установи центрального банку та великих комерційних банків. Кліринг через спеціальні міжбанківські організації - розрахункові (клірингові) палати. Кліринг через кліринговий відділ (розрахунковий центр) головного банку клірингові палати. Основи організації міжбанківських платежів в Україні. Здійснення міжбанківських розрахунків через СЕП Національного банку України. Система електронних платежів (СЕРП) Національного банку України. Основні завдання СЕРП НБУ. Основні функції СЕРП НБУ. Загальні принципи організації роботи СЕРП. Центральна розрахункова палата (ЦРП). Інформаційно-пошукова система Національного банку України. Розрахункова палата (РП). Банківський регіон. Віртуальний банківський регіон. Безпосередній учасник СЕРП. Опосередкований учасник СЕРП. Консолідований кореспондентський рахунок. Загальні умови виконання розрахунків через СЕРП. Технічний рахунок банківської установи в СЕРП. Електронний розрахунковий документ. Службові повідомлення СЕРП. Обслуговування банків (філій) у СЕРП за консолідованим кореспондентським рахунком. Моделі обслуговування консолідованих кореспондентських рахунків банків (філій) у СЕРП Національного банку України. Ліміт технічного рахунку. Ліміт початкових оборотів. Технологія міжбанківських розрахунків у СЕРП Національного банку України. Система електронної пошти Національного банку України. Здійснення міжбанківських розрахунків за кореспондентськими рахунками лоро, ностро. Система електронних міжбанківських розрахунків України (СЕМР). Складові СЕМР. Система моніторингу рахунків. Система термінових переказів. Система клірингових розрахунків.

Тема 5. Регулювання діяльності комерційних банків

Сутність і завдання банківського регулювання і нагляду. Банківське регулювання. Базельський комітет. Форми регулювання банківської діяльності. Адміністративне регулювання. Індикативне регулювання.

Іпотечний банк. Розрахунковий (кліринговий) банку. Ощадний банк. Етапи створення комерційного банку. Філія банку. Реєстрація філій банків. Представництво банку. Підрозділ банку. Відділення банків. Ліцензування операцій комерційних банків. Ліцензування. Перелік і нумерація банківських операцій та послуг, що їх комерційні банки мають право здійснювати на підставі банківської ліцензії.

Документи для отримання банківської ліцензії. Письмовий дозвіл Національного банку. Перелік банківських операцій, що їх комерційні банки мають право здійснювати за

нааявності банківської ліцензії та за умови отримання письмового дозволу НБУ. Умови для отримання письмового. Економічні нормативи діяльності комерційних банків. Нормативи капіталу (мінімального розміру регулятивного капіталу; адекватність регулятивного капіталу; адекватність основного капіталу). Нормативи ліквідності (миттєва ліквідність; поточна ліквідність; короткострокова ліквідність). Нормативи кредитного ризику. Нормативи інвестування (інвестування в цінні папери окремо за кожною установою; загальної суми інвестування). Норматив ризику загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції банку. Основний капітал. Додатковий капітал. Субординований борг. Нормативне значення мінімального розміру регулятивного капіталу для діючих банків. Нормативне значення мінімального розміру регулятивного капіталу для знову створених банківських установ. Класифікація активів банків за ступенем ризику. Ліквідність банку. Особливі вимоги до спеціалізованих банків. Механізм обов'язкового резервування. Звітний період резервування. Норматив резервування. Об'єктом резервування. Порядок формування та використання окремих видів резервів на покриття втрат за активними операціями банків. Порядок формування резервів під кредитні операції банків. Кредитні операції. «Стандартні» кредитні операції. Кредитні операції «під контролем». «Субстандартні» кредитні операції. «Сумнівні» кредитні операції. «Безнадійні кредитні операції. Кредитний ризик. Інвестиційний проект. Кредитування під інвестиційний проект. Платоспроможність. Кредитоспроможність. Показники, які в обов'язковому порядку застосовуються комерційними банками під час оцінки фінансового стану позичальників – юридичних. Класифікація позичальників - юридичних осіб (зокрема банків). Класифікація кредитного портфеля комерційного банку за ступенем ризику. Коригування вартості забезпечення кредиту у розрахунку резервів під кредитні ризики. Категорія кредитної операції та коефіцієнти резервування. Коефіцієнти резервування за групами банків. Порядок формування резервів під дебіторську заборгованість. Норма відрахування в резерв для покриття можливих втрат від дебіторської заборгованості. Формування резервів під операції з цінними паперами. Справедлива вартість цінних паперів. Сума очікуваного відшкодування за вкладеннями в цінні папери. Ставка KIBOR. Класифікація емітентів цінних паперів залежно від їхнього фінансового стану і результатів діяльності. Процент коригування суми очікуваного відшкодування. Система гарантування депозитів в Україні . Недоступність вкладів. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб

Змістовий модуль 2. Регулювання центральним банком діяльності банківської системи

Тема 6. Банківський нагляд

Сутність і необхідність банківського нагляду. Банківський нагляд. Органи грошово-кредитного регулювання та наглядові установи деяких країн. Рівні державного контролю та нагляду за діяльністю банків. Основна мета банківського нагляду. Форми, об'єкти й методи банківською нагляду. Форми банківського нагляду. Вступний контроль. Попередній контроль. Поточний контроль. Безвиїзний контроль. Методи банківського нагляду. Інспекційні перевірки: планові, регулярні та позапланові. Порядок проведення інспекційних перевірок комерційних банків. Об'єкти перевірки. Служба банківського нагляду Національного банку. Мета проведення перевірок. Планова перевірка (інспектування). Етапи проведення виїзної інспекційної перевірки. Інспектор. Інспекційна група. Звіт про інспектування. Довідка про перевірку (інспектування). Визначення рейтингової оцінки діяльності банків. Стандартизована оціночна система CAMELS. Критерії оцінки компонентів рейтингової системи. Якість активів. Менеджмент. Система RISK MANAGEMENT. Надходження. Ліквідність. Чутливість до ринкового

ризик. Процедура затвердження рейтингу банку. Заходи впливу, що застосовуються до комерційних банків. Заходи попереднього реагування. Примусові заходи впливу. Застосування письмового застереження. Встановлення для банку підвищених економічних нормативів. Підвищення резервів на покриття можливих збитків за кредитами та іншими активами. Обмеження, зупинення чи припинення проведення окремих видів здійснюваних банком операцій з високим рівнем ризику. Заборона надавання бланкових кредитів. Накладання штрафів на банки. Заходи впливу НБУ за порушення економічних нормативів. Порядок накладення адміністративних штрафів на керівників банків. Заборона власникові істотної участі в банку використовувати право голосу придбаних акцій (паїв). Відсторонення посадової особи банку від посади. Примусова реорганізація банку. Призначення тимчасової адміністрації. Вимоги Національного банку до тимчасового адміністратора. Права та обов'язки тимчасового адміністратора. Звіти тимчасового адміністратора. Особливості фінансового оздоровлення (санації) банку або підготовка його до продажу під час тимчасової адміністрації. Реорганізація банку під час тимчасової адміністрації. Способи реорганізації банку: реорганізація, злиття, приєднання, розділ, виокремлення, перетворення. Ліквідація банку. Відкликання банківської ліцензії та ініціювання Національним банком процедури ліквідації банку. Неплатоспроможність банку. Відкликання банківської ліцензії та ініціювання процедури ліквідації банку за заявою кредиторів банку про ліквідацію. Черговість задоволення вимог до банку. Контроль за діяльністю ліквідатора і звітність ліквідатора. Завершення процедури ліквідації. Особливості ліквідації банку за рішенням його власників

Тема 7. Центральний банк – банкір і фінансовий агент уряду

Державний борг. Процентні платежі за державним боргом. Поточна заборгованість. непогашений борг. Капітальний державний борг. Поточний державний борг. Чистий державний борг. Активний державний борг. Активний дефіцит. Пасивний державний борг. Пасивний бюджетний дефіцит. Державний борг прямий та умовний. Прямий державний борг.

Умовний державний борг. Джерела залучення коштів. Внутрішній державний борг. Зовнішній державний борг. Обслуговування внутрішнього державного боргу Національним банком України. Основні методи фінансування. Суб'єкти ринку облігацій. Функції НБУ в обслуговуванні внутрішнього державного боргу. Способи розміщення державних цінних паперів. Аукціон. Етапи проведення торгів із розміщення ОВДП. Форми продажу державних облігацій НБУ. Аукціон з продажу облігацій з обмеженим обсягом розміщення. Аукціон з продажу облігацій без обмеження обсягу розміщення. Продаж з оголошенням обсягу реалізації облігацій за фіксованими цінами або рівнем дохідності. Продаж без оголошення обсягу реалізації за фіксованими цінами або рівнем дохідності. Аукціон з продажу облігацій за попередніми та остаточними заявками та умовами. Встановлений рівень дохідності. Дохідність дисконтних облігацій. Правила проведення аукціону із розміщення облігацій. Середньозважена ціна аукціону. Середньозважений рівень дохідності аукціону. Депозитарій Національного банку. Депозитарна мережа. Функції НБУ як депозитарію державних цінних паперів. Порядок обслуговування Національним банком операцій за угодами щодо державних цінних паперів. Порядок обслуговування Національним банком розрахунків за угодами щодо державних цінних паперів. Роль НБУ в обслуговуванні зовнішнього боргу країни. Структура валового зовнішнього боргу країни наведено. Мета управління зовнішнім боргом. Учасники управління зовнішнім Державним боргом. Джерела інформації НБУ про стан заборгованості за іноземними кредитами.

Тема 8. Валютне регулювання і контроль

Валютна політика як основа валютного регулювання і контролю. Валютна політика Довгострокова валютна політика. Завдання короткострокової валютної політики. Дисконтна політика. Девізна політика. Диверсифікація валютних резервів. Складові елементи валютної політики. Валютне регулювання, валютний контроль, міжнародне валютне співробітництво та участь у міжнародних валютно-фінансових організаціях. Основна мета валютної політики Національного банку України. Основні завдання валютного регулювання та контролю. Суб'єкти валютного регулювання і контролю. Об'єкти валютного регулювання і контролю. Методи валютного регулювання. Девізна валютна політика. Девальвація та ревальвація валют. Дисконтна (облікова) політика. Управління валютними резервами (диверсифікація). Валютні обмеження. Валютні резерви. Валютні обмеження. Форми валютних обмежень. Валютний контроль. Органи, що здійснюють валютний контроль. Основні контрольні функції Національного банку України у сфері валютних відносин. Курсова політика НБУ. Валютний курс. Основні типи режимів курсу національної валюти: фіксований та плаваючий. Котирування. Купівельна спроможність валюти. Офіційні валютні резерви та методи управління ними. Золотовалютні резерви. Джерела формування золотовалютних резервів. Власні кошти. Залучені кошти. Золоті запаси. Резервна позиція. Спеціальні права запозичення. Валові валютні резерви і чисті резерви. Управління валютними резервами. Напрями здійснення управління золотовалютними резервами якісного складу. Державна скарбниця Національного банку України. Основні функції та завданнями Державної скарбниці. Регулювання НБУ поточних валютних операцій. Операції пов'язані з рухом капіталу. Поточні торговельні і неторговельні операції. Правила здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку. Поточні неторговельні валютні операції. Операції з обміну іноземної валюти. Відкриття та порядок реєстрації пунктів обміну валюти. Встановлення курсу гривні до іноземних валют. Курси купівлі та продажу іноземних валют. Організація роботи, пов'язаної з проведенням валютно-обмінних операцій. Здійснення операцій з конвертації готівкової іноземної валюти. Крос-курс. Здійснення операцій з приймання на інкасо банкнот іноземних держав та іменних чеків. Використання готівкової іноземної валюти. Основні напрями валютного регулювання і контролю. Регулювання НБУ операцій, пов'язаних із рухом капіталу. Регулювання експорту та імпорту капіталу. Форми валютного контролю за операціями, пов'язаними з рухом капіталу, що застосовуються в Україні. Інвестиція за кордон. Індивідуальна ліцензія Національного банку України. Платіжний баланс країни, форми його побудови. Операції платіжного балансу. Економічна територія країни. Резидент. Структура платіжного балансу.

Тема 9. Грошово-кредитна політика

Соціально-економічна сутність грошово-кредитної політики. Грошово-кредитне регулювання. Грошово-кредитна політика (ГКП). Економічний зміст грошово-кредитної політики. Державне регулювання економіки за допомогою грошово-кредитних інструментів. Суб'єкти грошово-кредитної політики. Об'єкти, на які спрямовуються регулятивні заходи грошово-кредитної політики. Завдання й цілі грошово-кредитної політики. Типи грошово-кредитної політики. Цілі грошово-кредитної політики. Стратегічні цілі. Проміжні цілі. Тактичні цілі. Рестрикційна ГКП. Експансіоністська ГКП. Селективна (вибіркова) ГКП.

Тема 10. Інструменти реалізації грошово-кредитної політики

Класифікація інструментів грошово-кредитної політики. Облікова ставка. Норма обов'язкових резервів. Операції на відкритому ринку. Адміністративні інструменти. Інструменти ринкового характеру. Економічні методи. Визначення й регулювання норм обов'язкових резервів для комерційних банків і фінансово-кредитних установ. Процентна

політика. Рефінансування комерційних банків. Управління золотовалютними резервами. Операції з цінними паперами (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права) на відкритому ринку. Регулювання імпорту та експорту капіталу. Емісія власних боргових зобов'язань та операції з ними. Адміністративні інструменти грошово-кредитної політики. Селективна кредитна політика. Обмежувальної грошово-кредитна політика. Стимулювальна грошово-кредитна політика. Спрямування політики облікової ставки. Обов'язкові резерви. Регулювання норми обов'язкових резервів. Операції центрального банку на відкритому ринку. Політика «дешевих» грошей. Політика «дорогих» грошей.

4. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Кількість годин			
		Лекцій	Практичні	Індивідуальна робота	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Основи діяльності центральних банків					
Тема 1. Походження та основні напрямки діяльності центральних банків	2	1	-	-	1
Тема 2. Національний банк України – центральний банк держави	4	1	1	1	1
Тема 3. Емісія готівки і регулювання готівкового грошового обороту	3	1	-	-	2
Тема 4. Кредитно-розрахункове обслуговування комерційних банків	6	2	1	1	2
Тема 5. Регулювання діяльності комерційних банків	5	1	1	1	2
Разом за змістовним модулем 1	20	6	3	3	8
Змістовий модуль 2. Регулювання центральним банком діяльності банківської системи					
Тема 6. Банківський нагляд	4	1	1	-	2
Тема 7. Центральний банк – банкір і фінансовий агент уряду	4	1	1	-	2
Тема 8. Валютне регулювання і контроль	5	1	1	1	2
Тема 9. Грошово-кредитна політика	5	1	1	1	2
Тема 10. Інструменти реалізації грошово-кредитної політики	6	2	1	1	2

Разом за змістовним модулем 2	24	6	5	3	10
Усього:	44	12	8	6	18

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Тема/питання	Кількість годин
1	Тема 1. Походження та основні напрямки діяльності центральних банків 1. Причини і способи створення центральних емісійних банків. 2. Призначення центральних банків та загальна характеристика їхнього статусу. 3. Функції центрального банку	1
2	Тема 2. Національний банк України – центральний банк держави 1. Становлення центрального банку в Україні та його статус. 2. Функції НБУ. 3. Структура і керівні органи НБУ. 4. Фінансове забезпечення діяльності НБУ. 5. Основні завдання та права територіальних управлінь.	1
3	Тема 3. Емісія готівки і регулювання готівкового грошового обороту 1. Емісія банкнот і роль НБУ в організації готівкового обігу. 2. Організація готівкового обігу на підприємствах і в організаціях. 3. Регламентация готівкового обігу в комерційних банках. 4. Емісійно-касова робота установ НБУ. 5. Повноваження НБУ щодо прогнозування готівкового обігу і касових оборотів банків	1
4	Тема 4. Кредитно-розрахункове обслуговування комерційних банків 1. Сутність і види кредитування центральним банком діяльності комерційних банків. 2. Загальні вимоги Національного банку до банків у разі здійснення рефінансування. 3. Рефінансування банків шляхом надання кредитів овернайт. 4. Короткострокові й середньострокові кредити рефінансування банків. 5. Рефінансування банків шляхом проведення операцій РЕПО. 6. Рефінансування комерційних банків через надання стабілізаційного кредиту. 7. Депозитні операції Національного банку України. 8. Депозитні сертифікати Національного банку України. 9. Операції з купівлі (продажу) державних цінних паперів на відкритому ринку. 10. Економічна сутність і класифікація міжбанківських розрахунків. 11. Основи організації міжбанківських платежів в Україні.	2
5	Тема 5. Регулювання діяльності комерційних банків 1. Сутність і завдання банківського регулювання і нагляду. 2. Реєстрація комерційних банків. 3. Ліцензування операцій комерційних банків. 4. Економічні нормативи діяльності комерційних банків. 5. Механізм обов'язкового резервування. 6. Порядок формування та використання окремих видів резервів на покриття втрат за активними операціями банків. 7. Система гарантування депозитів в Україні	1
6	Тема 6. Банківський нагляд	1

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність і необхідність банківського нагляду. 2. Форми, об'єкти й методи банківською нагляду. 3. Порядок проведення інспекційних перевірок комерційних банків 4. Визначення рейтингової оцінки діяльності банків. 5. Заходи впливу, що застосовуються до комерційних банків 	
7	<p>Тема 7. Центральний банк – банкір і фінансовий агент уряду</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність і види державного боргу. 2. Обслуговування внутрішнього державного боргу Національним банком України. 3. Депозитарій Національного банку. 4. Роль НБУ в обслуговуванні зовнішнього боргу країни. 5. Роль НБУ у касовому виконанні Державного бюджету. 	1
8	<p>Тема 8. Валютне регулювання і контроль</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Валютна політика як основа валютного регулювання і контролю. 2. Валютне регулювання. 3. Валютний контроль. 4. Курсова політика НБУ. 5. Офіційні валютні резерви та методи управління ними. 6. Регулювання НБУ поточних валютних операцій. 7. Регулювання НБУ операцій, пов'язаних із рухом капіталу. 8. Платіжний баланс країни, форми його побудови 	1
9	<p>Тема 9. Грошово-кредитна політика</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-економічна сутність грошово-кредитної політики. 2. Завдання й цілі грошово-кредитної політики. 3. Типи грошово-кредитної політики 	1
10	<p>Тема 10. Інструменти грошово-кредитної політики</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація інструментів грошово-кредитної політики. 2. Адміністративні інструменти грошово-кредитної політики. 3. Облікова ставка як інструмент грошово-кредитної політики. 4. Норма обов'язкового резервування як інструмент грошово-кредитної політики. 5. Операції на відкритому ринку як інструмент грошово-кредитної політики. 	2
	Разом	8

6. Самостійна робота

№ з/п	Тема/питання	Кількість годин
1	Тема 1. Походження та основні напрямки діяльності центральних банків	1
2	Тема 2. Національний банк України – центральний банк держави	1
3	Тема 3. Емісія готівки і регулювання готівкового грошового обороту	2
4	Тема 4. Кредитно-розрахункове обслуговування комерційних банків	2
5	Тема 5. Регулювання діяльності комерційних банків	2
6	Тема 6. Банківський нагляд	2
7	Тема 7. Центральний банк – банкір і фінансовий агент уряду	2
8	Тема 8. Валютне регулювання і контроль	2
9	Тема 9. Грошово-кредитна політика	2
10	Тема 10. Інструменти грошово-кредитної політики	2
	Усього	18

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальна науково-дослідна робота має практичне спрямування та закріплює знання, отримані в ході лекційних та практичних занять. Робота є комплексною та потребує знань, вмінь та навичок із міжнародної економіки. На виконання індивідуального завдання виділено 6 годин.

Робота виконується в письмовому вигляді. Робота повинна містити ґрунтовні пояснення до виконання студентом тих чи інших записів, а також повинна містити загальний висновок за роботою. Індивідуальна робота має складатися з одного питання зі списку (обсяг – близько 10 сторінок) і тестів за темою (8 тестів з 4 варіантами відповідей, з яких правильними можуть бути одна відповідь). Індивідуальна робота повинна бути здана у письмовому та електронному варіантах. Максимальна оцінка – 10 балів.

Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання:

Рівень виконання ІНДЗ	К-ть балів
ІНДЗ виконано відмінно: повно висвітлена тема із сформульованими власними висновками	10
Недостатньо повно висвітлена тема із нечітко сформульованими власними висновками	7-9
Задовільне виконання ІНДЗ – неповно висвітлено тему без власних висновків студента	4-6
Тема висвітлена без чіткого розуміння суті дослідження	1-3

ТЕМАТИКА НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

1. Аналіз здійснення рефінансування банків шляхом проведення операцій РЕПО під час кризових процесів.
2. Аналіз ефективності надання стабілізаційних кредитів в Україні.
3. Банківське регулювання під час кризи.
4. Рекапіталізація комерційних банків в Україні.
5. Рейтинги України.
6. Аналіз політики таргетування.
7. Аналіз здійснення монетарної політики в Україні.
8. Виконання економічних нормативів та резервів банками України.
9. Аналіз динаміки зовнішнього боргу України.
10. Аналіз динаміки внутрішнього боргу України.
11. Аналіз використання єврооблігацій та інших міжнародних цінних паперів в Україні.
12. Аналіз здійснення депозитарних операцій НБУ.
13. Використання адміністративних інструментів грошово-кредитної політики в Україні.
14. Динаміка зміни офіційних валютних резервів України та методи управління ними.
15. Використання НБУ операцій на відкритому ринку.
16. Аналіз стану та динаміка платіжного балансу України.
17. Взаємодія стану платіжного балансу України з валютною політикою.
18. Аналіз взаємозв'язку емісії банкнот з рівнем інфляції в Україні.

19. Вплив курсової політики НБУ на стимулювання експорту.
20. Завдання й цілі грошово-кредитної політики в Україні.
21. Порівняльний аналіз капіталу комерційних банків США та України.
22. Аналіз банківської кризи України.
23. Вплив базельських угод на діяльність НБУ.
24. Аналіз кредитування НБУ уряду.
25. Взаємозв'язок ліквідності та стабільності банківської системи України.
26. Аналіз якості кредитних портфелів комерційних банків України.
27. Аналіз динаміки залучених ресурсів банками України.
28. Вплив банківської кризи на діяльність банків України.
29. Перспективи та напрями розвитку банківського сектору України з врахуванням світового досвіду.
30. Порівняльний аналіз стану золото-валютних резервів України, ЄС, США, Китаю.

8. Методи навчання.

У процесі викладання дисципліни встановлюється взаємозв'язок зі студентами, а також теоретичне та практичне закріплення матеріалу на основі використання наступних методів навчання:

- Інформаційно-рецептивний;
- Ілюстративний;
- Репродуктивний;
- Метод проблемного викладу;
- Евристичний.

9. Форми підсумкового контролю успішності навчання.

Формою підсумкового контролю є залік.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Причини і способи створення центральних емісійних банків.
2. Призначення центральних банків та загальна характеристика їхнього статусу.
3. Призначення голови та директорів центрального банку.
4. Структура, порядок формування та повноваження органів управління грошово-кредитною політикою окремих країн.
5. Функції центрального банку.
6. Становлення центрального банку в Україні та його статус.
7. Функції НБУ.
8. Структура та керівні органи НБУ.
9. Фінансове забезпечення діяльності НБУ.
10. Основні завдання та права територіальних управлінь НБУ.
11. Основні функції та права територіальних управлінь у сфері грошово-кредитного регулювання.
12. Основні функції та права територіальних управлінь у сфері організації готівково-грошового обігу.
13. Основні функції та права територіальних управлінь у сфері валютного регулювання та валютного контролю.
14. Основні функції та права територіальних управлінь у сфері банківського нагляду.

15. Основні функції та права територіальних управлінь у сфері організації розрахунків, бухгалтерського обліку і звітності та обслуговування коштів Державного бюджету України.
16. Основні функції та права територіальних управлінь у сфері економічного аналізу і статистики.
17. Основні функції та права територіальних управлінь у фінансовій та внутрішньогосподарській діяльності.
18. Основні функції та права територіальних управлінь у правовій сфері.
19. Емісія банкнот і роль НБУ в організації готівкового обігу.
20. Організація готівкового обігу на підприємствах і організаціях.
21. Регламентация готівкового обігу в комерційних банках.
22. Емісійно-касова робота установ НБУ.
23. Правила визначення платіжності банкнот і монет Національного банку України
24. Повноваження НБУ щодо прогнозування готівкового обігу і касових оборотів банків.
25. Сутність і види кредитування центральним банком діяльності комерційних банків.
26. Загальні вимоги Національного банку до банків у разі здійснення рефінансування.
27. Види забезпечення кредитів рефінансування.
28. Рефінансування банків шляхом надання кредитів овердрафт.
29. Короткострокові і середньострокові кредити рефінансування банків.
30. Рефінансування банків шляхом проведення операцій РЕПО.
31. Рефінансування комерційних банків через надання стабілізаційного кредиту.
32. Депозитні операції Національного банку України.
33. Депозитні сертифікати Національного банку України.
34. Операції з купівлі (продажу) державних цінних паперів на відкритому ринку.
35. Економічна сутність і класифікація міжбанківських розрахунків.
36. Основи організації міжбанківських платежів в Україні.
37. Сутність і завдання банківського регулювання і нагляду.
38. Реєстрація комерційних банків.
39. Ліцензування операцій комерційних банків.
40. Перелік банківських операцій, що їх комерційні банки мають право здійснювати за наявності банківської ліцензії та за умови отримання письмового дозволу НБУ.
41. Економічні нормативи діяльності комерційних банків.
42. Нормативи ліквідності.
43. Нормативи кредитного ризику.
44. Нормативи інвестування.
45. Особливі вимоги до спеціалізованих банків.
46. Механізм обов'язкового резервування
47. Порядок формування та використання окремих видів резервів на покриття втрат за активними операціями банків.
48. Порядок формування резервів під кредитні операції банків.
49. Оцінка фінансового стану позичальника.
50. Класифікація позичальників-юридичних осіб.
51. Класифікація позичальників-фізичних осіб, які отримують кредит як підприємці. .
52. Оцінка обслуговування кредиту.
53. Формування резервів під операції з цінними паперами.
54. Класифікація емітентів цінних паперів залежно від їхнього фінансового стану і результатів діяльності.
55. Система гарантування депозитів в Україні.
56. Сутність і необхідність банківського нагляду.
57. Форми, об'єкти й методи банківського нагляду.
58. Порядок проведення інспекційних перевірок комерційних банків.

59. Визначення рейтингової оцінки діяльності банків.
60. Заходи впливу, що застосовуються до комерційних банків.
61. Сутність і необхідність банківського нагляду.
62. Визначення рейтингової оцінки якості активів.
63. Визначення рейтингової оцінки достатності капіталу.
64. Визначення рейтингової оцінки менеджменту банку.
65. Визначення рейтингової оцінки надходжень банку.
66. Проведення планової та виїзної перевірки.
67. Визначення рейтингової оцінки ліквідності банку.
68. Визначення рейтингової оцінки чутливості до ризику.
69. Сутність і види державного боргу.
70. Обслуговування внутрішнього державного боргу НБУ.
71. Розміщення державних цінних паперів.
72. Форми продажу державних облігацій.
73. Правила проведення аукціону із розміщення облігацій.
74. Депозитарій Національного банку.
75. Роль НБУ в обслуговуванні зовнішнього боргу.
76. Роль НБУ у касовому виконанні Державного бюджету.
77. Валютна політика як основа валютного регулювання і контролю.
78. Валютне регулювання.
79. Валютна інтервенція.
80. Девізна валютна політика.
81. Дисконтна політика.
82. Управління валютними резервами.
83. Валютні обмеження.
84. Валютний контроль.
85. Курсова політика НБУ.
86. Режими валютних курсів.
87. Офіційні валютні резерви та методи управління ними.
88. Регулювання НБУ поточних операцій.
89. Правила здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку.
90. Поточні неторгівельні операції.
91. Регулювання НБУ операцій, пов'язаних із рухом капіталу.
92. Регулювання експорту капіталу.
93. Платіжний баланс країни, форми його побудови.
94. Структура платіжного балансу.
95. Соціально-економічна сутність грошово-кредитної політики.
96. Класифікація інструментів грошово-кредитної політики.
97. Завдання і цілі грошово-кредитної політики. Типи грошово-кредитної політики
98. Адміністративні інструменти грошово-кредитної політики.
99. Облікова ставка як інструмент грошово-кредитної політики.
100. Операції на відкритому ринку як інструмент грошово-кредитної політики.

10. Методи та засоби діагностики успішності навчання.

Засобами діагностики успішності навчання дисципліни є:

- усне опитування;
- контрольна робота;
- розв'язання тестових завдань;
- економічний диктант;
- взаємне опитування;

- індз;
- самостійна робота;
- модульна контрольна робота;
- залік.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з даного курсу студент може набрати двома способами: з урахуванням балів набраних за результатами модульних контрольних робіт без здачі заліку та без урахування цих балів, але із здачею заліку. В першому випадку, якщо студент протягом семестру набрав 60 балів, поточна семестрова оцінка визначається як сума трьох складових:

- сумарної кількості балів за поточне тестування з відповідних тем (30 балів)
- оцінки за індивідуальну роботу (10 балів)
- сумарна кількість балів за контрольні заходи (60 балів).

В другому випадку (якщо студент протягом семестру не набрав 60 балів або хоче підвищити свій рейтинг – бали за модульні контрольні роботи не враховуються) визначається як сума трьох складових:

- сумарної кількості балів за поточне тестування з відповідних тем (30 балів)
- оцінки за індивідуальну роботу (10)
- оцінки за залік (максимум 60 балів).

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Поточний контроль 40 балів										Модуль 3		Загальна сума балів	
Модуль 1 (поточне опитування)										Модуль 2	МКР 1		МКР 2
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					(ІНДЗ)		10	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10				
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	10	30	30	100

Шкала оцінювання

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
		Для заліку
90-100	A	Зараховано
82-89	B	
75-81	C	
67-74	D	
60-66	E	
1-59	Fx	Не зараховано

12. Методичне забезпечення.

1. Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни “Національний банк і грошово-кредитна політика” для студентів спеціальності 8.030508 – фінанси і кредит / Н. І. Рудик. – Луцьк. : ВНУ імені Лесі Українки, 2011. – 30 с.

13. Список джерел.

1. Адамик Б. П. Національний банк і грошово-кредитна політика. / Б. П. Адамик. – Т. : Карт-бланш, 2002. – 278 с.
2. Алексеєнко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики. / М. Д. Алексеєнко. – К. : КНЕУ, 2002. – 276 с.
3. Васильченко З. М. Комерційні банки: реструктуризація та реорганізація. / З. М. Васильченко. – К. : Кондор, 2004. – 528 с.
4. Ковальчук А. Т. Банки. Кредит. Фінанси. / А. Т. Ковальчук. – К. : Парлам. вид-во, 2004. – 258 с.
5. Костюченко О. А. Правові аспекти банківської діяльності. / О. А. Костюченко. – К. : Криниця, 2003. – 319 с.
6. Кот Л. Л. Банківський кредит у трансформаційній економіці: питання теорії, методології, практики. / Л. Л. Кот. – К. : Знання України, 2003. – 93 с.
7. Кочетков В. М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах. / В. М. Кочетков. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – 300 с.
8. Кравець В. М., Західноєвропейський банківський бізнес: становлення і сучасність. / В. М. Кравець, О. В. Кравець. – К. : Знання-Прес, 2003. – 470 с.
9. Макогон Ю. В. Международный банковский бизнес. / Ю. В. Макогон, Е. В. Булатова. – К. : Атака, 2003. – 208 с.
10. Матвієнко П. В. Розвиток грошово-кредитних відносин у трансформаційній економіці. / П. В. Матвієнко. – К. : Наук, думка, 2004. – 253 с.
11. Міщенко В. І. Центральні банки: організаційно-правові засади. / В. І. Міщенко, В. Л. Кротюк. – К. : Знання, 2004. – 372 с.
12. Орлюк О. П. Теоретичні питання банківського права і банківського законодавства. / О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 102 с.
13. Орлюк О. П. Банківська система України. Правові засади організації. / О. П. Орлюк – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 240 с.
14. Раєвський К. Є. Банківський нагляд. / К. Є. Раєвський, Л. В. Конотопська, В. М.

Домрачев. – К. : КНЕУ, 2003. – 96 с.

15. Романишин В.О. Центральний банк і грошово-кредитна політика: навч. посіб. / В.О. Романишин, Ю.М. Уманців. – К. : Атака, 2005. – 480 с.

16. Стельмах В. С. Грошово-кредитна політика. / В. С. Стельмах, Н. І. Єпіфанов, В. І. Міщенко. – К. : Знання, КОО, 2003. – 421 с.

17. Коваленко В. В. Центральний банк і грошово-кредитна політика : навч. посіб. / В. В. Коваленко. – К. : Знання України, 2006. – 332 с.

18. Любунь О. С. Національний банк України: основні функції, грошово-кредитна політика, регулювання банківської діяльності : навч. посіб. / О. С. Любунь, І. В. Іванець, Б. П. Адамик. – К. : Університет економіки та права «Крок», 2005. – 512 с.

19. Любунь О. С. Банківський нагляд : підручник. / О. С. Любунь, К. Є. Раєвський. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 416 с.

20. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін. / за ред. В. С. Стельмах. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. – 404 с.

21. Монетарний трансмісійний механізм в Україні: науково-аналітичні матеріали. / В. І. Мітенко [та інші]. – К. : Центр наукових досліджень, 2008. – 144 с.